

Kontekstualizacija kostimografije za glazbenu komediju #Priležnici

Anić-Božić, Petra

Master's thesis / Diplomski rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Textile Technology / Sveučilište u Zagrebu, Tekstilno-tehnološki fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:201:305041>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-05**

Repository / Repozitorij:

[Faculty of Textile Technology University of Zagreb - Digital Repository](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
TEKSTILNO – TEHNOLOŠKI FAKULTET

DIPLOMSKI RAD

**Kontekstualizacija kostimografije za glazbenu
komediju *#Priležnici***

Petra Anić-Božić

Zagreb, rujan 2019.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
TEKSTILNO-TEHNOLOŠKI FAKULTET
TEKSTILNI I MODNI DIZAJN
KOSTIMOLOGRAFIJA

DIPLOMSKI RAD

Kontekstualizacija kostimografije za glazbenu komediju *#Priležnici*

Mentor: red. prof. art. Snježana Vego

Student: Petra Anić-Božić

Neposredni voditelj: doc. dr. art. Ivana Bakal

11066/TMD-K.

Zagreb, rujan 2019.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU

TEKSTILNO – TEHNOLOŠKI FAKULTET

Zavod za dizajn tekstila i odjeće

DIPLOMSKI RAD

Pristupnik: Petra Anić-Božić/TMD-K.

Studij: Tekstilni i modni dizajn

Smjer: Kostimografija

Broj stranica: 46

Broj slika: 46

Broj literaturnih izvora: 9

Broj likovnih ostvarenja: 8

Broj realiziranih modela: 19

Članovi povjerenstva: dr. sc. Ana Sutlović, izv. prof.

ak. slik. Snježana Vego, red. prof. art.

dr. art. Ivana Bakal, vanjski suradnik (doc.)

ak. slik. graf. Marin Sovar, predavač

Sadržaj:

Sažetak

Uvod

1. O studentskoj suradnji i nastanku projekta
 - 1.1. Glazbena komedija – opera, mjuzikl, komedija?
 - 1.2. Autorski tim
 - 1.2.1. Režija i libreto
 - 1.2.2. Glazba
 - 1.2.3. Scenografija
 - 1.2.4. Video animacija
 - 1.2.5. Kostimografija
2. Sadržaj glazbene komedije #Priležnici
 - 2.1. Dramaturško-režijski koncept djela
 - 2.2. Glavni likovi i njihova karakterizacija
 - 2.2.1. Tradicija likova
 - 2.2.2. Interpretacija i prilagodba likova za priležnike
 - 2.2.3. Kostimografsko rješenje
3. Postupak izrade stilskih kostima za soliste
 - 3.1. Kostimi solista
 - 3.2. Bojadisanje
 - 3.3. Tisak
 - 3.4. Krojenje i šivanje kostima
4. Kostimi i uloga zbora
5. Odnos kostimografa i izvođača
 - 5.1. Probe
 - 5.2. Dirigentica, orkestar i 'slučajni izabranik'
6. Izvedba
 - 6.1. #Priležnici na društvenim mrežama
7. Zaključak
8. Literatura

Sažetak

Glazbena komedija *#Priležnici* djelo su mladih ruku, autorskog tima studentica koje su svojim trudom uz pomoć suradnika i cijelog tima uspjele napraviti predstavu nagrađenu Rektorovom nagradom.

Rad se sastoji od teorijskog dijela koji kontekstualizira radnju, te same karaktere likova i njihovu tradiciju te kostimografiju za te likove. Eksperimentalni dio rada sastoji se od opisa kostima te postupka izrade od skice, preko bojadisanja i oslikavanja tekstila do gotovih odjevnih predmeta te njihove uporabe. U zaključku se sumira rad te povezanost autorice sa cijelokupnim projektom.

KLJUČNE RIJEČI:

Glazbena komedija, autorski tim, kostimografija, karakter lika, bojadisanje, oslikavanje tekstila

Abstract

Musical comedy *#Concubines* is a work of creative hands of the author team of students, who, with the help of associates, managed to stage a show that has received Rector's award. The work consists of the theoretical part which contextualizes the plot, characters, the traditional values and the costume design thereof. The experimental part of the work includes description of costumes and the design process – from the sketch, dyeing and textile painting to the finished garments and their use. The conclusion summarizes the whole project and the engagement of the author therein.

KEY WORDS:

Musical comedy, author team, costume design, characters, dyeing, textile painting

Uvod

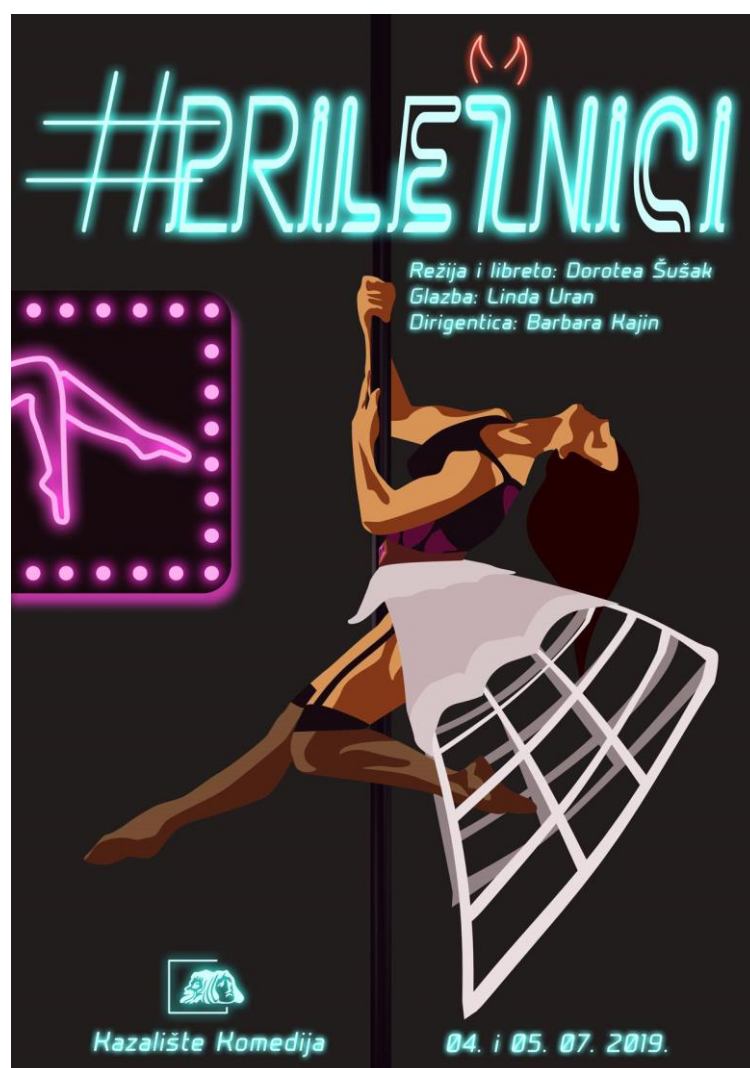
Prvi zajednički projekt sa glavnom inicijatoricom *#Priležnika* bila je za djecu *Tri praščića, selidba na Jadran*. Linda Uran kao kompozitorica, te Petra Anić-Božić kao kostimografkinja, bile su dio malog autorskog tima, u kojem je kroz rad i suradnju nastalo prijateljstvo kao uvod u novi, veliki zajednički projekt. S puno povjerenja u autorski tim, autorice su imale priliku izraziti se nesmetano i bez ograničavanja, te su nastali *#Piležnici*.

Stoga se u radu nalaze i citati iz intervjuua – razgovora autorice kostimografije (i ovog diplomskog rada), s ostalim suautorima ove predstave, odnosno autorskim timom predstave.

Cilj ovog diplomskog rada je kontekstualizirati kostimografiju i obuhvatiti cijeli proces nastanka glazbeke komedije *#Priležnici*. Počevši od toga kako je sklopljen autorski tim, te kreativni proces svake od autorica, preko preobrazbe likova operne tradicije do same izrade kostima i uporabe kostima.

1. O studentskoj suradnji i nastanku projekta

„Što su Priležnici? Suradnja, entuzijazam, veselje sukreacije, autorski rad, diplomski rad, studentski rad, beskonačni sati organizacije, proba, ponavljanja, ispravljanja i prepravljanja. Priležnici su zadovoljstvo napravljenim, čuđenje, nezadovoljstvo napravljenim, pretjerivanje, gušt, selekcija, usmjerenost, volja i autentičnost. Priležnici su i solisti, izvođači, orkestar, zbor i autorski tim, a uskoro ćete htjeti biti i vi.“ – Šušak D, Uran L., 2019., iz programske knjižice *#Priležnika*.

Slika 1. Vizual, Mislav Hilc (2019.)

1.1. Glazbena komedija – opera, mjuzikl, komedija?

Počevši od opere, kojoj je ove godine 425. godišnjica nastanka, slijedi usporedba glazbeno-scenskih vrsta: opere, komedije i mjuzikla. *#Priležnici* su djelo opisano kao 'glazbena komedija' jer se svojom formom ne uklapa točno u niti jednu spomenutu vrstu.

Opera nije nastala spontano kao ostale kazališne vrste, već kao posljedica eksperimenta 1594. godine u Firenci potkraj renesanse, sa željom da se suvremenim stvaralaštvom obnovi kazališna umjetnost stare Grčke. Opera je drama pisana za pozornicu, u kojoj esencijalnu funkciju ima pjevanje. Kao najskuplja muzička forma, kroz povijest je nazivana iracionalnom i besmislenom, kao i najuzvišenijom ljudskom ekspresijom. Opera je scenska vrsta pisana za izvođenje na pozornici, u kojoj su radnja i karakteri likova prikazani kroz pjevačke brojeve: „Kao dva suprotna pola operne forme ističu se arija i recitativ. Arija povezuje operu s područjem tzv. čiste glazbe. U njoj apsolutno prevladava samostalni glazbeni oblik...nasuprot tome, recitativ povezuje operu sa značajkama govora.“ (Turkalj, 1997:15) Arija je pritom mjesto prevlasti glazbe te emocionalno čvorište, dok recitativ gledatelju priopćuje podatke i misli likova te omogućuje pokretanje radnje.

Mjuzikl je nastao u 19. stoljeću, te je prvotno nazivan operetom ili glazbenom komedijom, tek 1960-ih mjuziklom. Žanr koji često nije niti opereta, opera, ni komedija, no može biti sve od navedenoga. Mjuzikl je teško definirati, ali njegov nastanak i porijeklo nije. Nastao je krajem 19. i početkom 20. stoljeća u New Yorku, u kazališnom okrugu Broadway. Scenska vrsta poznata kao mjuzikl je djelo za izvedbu na pozornici u kojem se izmjenjuju dijalozi, pjevački brojevi za sola ili duete, ponekad i zbor. U mjuziklu se ni ples ne stavlja po strani, te je često involviran u ovu glazbeno-scensku vrstu, kako bi dodao na dramatičnosti ili zamijenio klasično odvijanje radnje.¹

Komedija je djelo pisano sa intencijom da zabavi i nasmije publiku, prikazujući svakodnevne situacije u satiričnom i zabavnom tonu. Cilj je prevladati neugodne ili negativne situacije komičnim tonom, pritom završavajući sretnim završetkom. Latham A., *Oxford Companion to music*

¹ Latham A., *Oxford Companion to music* (online izdanje), (preuzeto 12.8.2019.)
<https://www.oxfordmusiconline.com/page/the-oxford-companion-to-music>

„Glazbena komedija *#Priležnici*, točnije tragikomedija, djelo je koje u sebi sadržava dijaloge, monologe, izvanprizorni dijalog, pjevačke brojeve, komične i tragične scene. Oslobođena okvira i nastala iz kreativnosti, što čini *#Priležnike* jedinstvenim djelom.“
Uran L. 2019.

1.2. Autorski tim

Posebnost ovog projekta, koju s ponosom ističemo, jest u *girl poweru*². Ne omalovažavajući time naše muške suradnike, rijetko se vidi projekt ovakvih razmjera s autorskim timom studentica, mladih djevojaka. Počevši od toga, ovaj je diplomski rad nastao kontekstualizacijom djela iza kojeg stoje: Dorotea Šušak (režija i libreto), Linda Uran (glazba i Violetta Valery), Laura Brcković (scenografija), Lucija Oroz (video animacije) i Petra Anić-Božić (kostimografija). Uz već spomenut autorski tim, orkestar je vodila dirigentica Barbara Kajin, dok je za koreografiju i produkciju bio zadužen Bojan Valentić.

Autorski tim *#Priležnika* dobitnik je ovogodišnje Rektorove nagrade za akademsku godinu 2018./2019. za timski umjetnički rad. Također, Lucija Jelušić kao Carmen, Nikolina Hrkač kao Violetta i Ivana Miletić kao Dorabella izvele su *ariju Carmen* kao umjetničku točku na samoj dodjeli nagrade. Praizvedba djela bila je dan nakon dodjele Rektorove nagrade.

Slika 2. Glazbena točka na ceremoniji dodjele Rektorove nagrade, *arija Carmen*, autor fotografije: Petra Anić-Božić

² *Girl power* – ideja o ženama (u ovom slučaju djevojkama) koje bi trebale biti samopouzdana, uspješne i neovisne o muškarcima ili socijalno političkim pokretima.

1.2.1. Režija i libreto

Dorotea Šušak autorica je libreta za *#Priležnike*: „U režijskom smislu, cilj je osloboditi opernog pjevača nepotrebnih uzusa klasičnograđanske scenografije i pretjeranosti dostupnih rekvizita te iskoristiti potencijale pojedinačne glumačke transformacije, odnosno instrumentalizacije vlastitog izvođačkog tijela i vokalnog aparata. Cilj je eksplicirati geste, tjelesnu posturu i ekspresijske potencijale i njihovi promjenu koja se nužno događa prekidima vremenskog kontinuuma unutar sadržaja predstave. Cilj je i posve dinamizirati glumačku ekspresiju bez težnje usmjerenje ka klasičnoj uvjerljivosti i vjerodostojnosti, već upravo nasuprot - s težnjom ka kreativnom rasplamsavanju i virtuoznosti, tražeći pukotine i psihološke devijacije i njihove potencijale. U dramaturškom smislu, riječ je o tekstu dvodjelne strukture čiji su prizori i slike sastavljeni od govornih i pjevačkih brojeva koji su vrlo namjerno stilski neujednačeni te koji provociraju standardne odrednice žanra i forme.“

Dorotea je studentica diplomskog studija 'Dramaturgije izvedbe' na Akademiji dramske umjetnosti, a paralelno je studentica i diplomskog dvopredmetnog studija komparativne književnosti i antropologije na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Izvanredno studira i pravo na Pravnom fakultetu navedenog Sveučilišta u Zagrebu.

1.2.2. Glazba

Kompozitorica ove glazbene komedije, Linda, začetnica je cijelog projekta. Pri upisu na studij kompozicije na zagrebačkoj Muzičkoj akademiji počinje razmišljati kako će diplomirati u *grand finalu*³ te je samostalno počela okupljati autorski tim, te sve ostale koji su dio ovoga projekta.

„Cjelokupna glazba za predstavu ovakvog karaktera osmišljena je na način da mjestimično podcrtava i preuveličava određenu radnju ili situaciju. Glazba je na mnogo mjesta vrlo ironična i groteskna upravo zato što tekst i radnja tako zahtijevaju. Valjalo je upoznati opsege i *tesitura*⁴ solista, te sam pri pisanju njihovih vokalnih brojeva na to obraćala pažnju... Svakako je od velike važnosti da se svakom liku pridaje zasebni *lajtmotiv*⁵ koji se proteže čitavom predstavom te koji nagovještuje njegovo značenje u danoj situaciji. Ideja

³ *grand finale* – uzbudljiv ili impresivan završetak, najčešće predstave. (Merriam Webster dictionary)

⁴ *tesitura* – vokalni rang pjevača

⁵ *lajtmotiv* – osnovni motiv (tema) koji se provlači kroz čitavo muzičko djelo, karakterizira neko lice, neku misao ili situaciju.

je bila postaviti 1. sliku u 19. stoljeće na dvoru već itekako poznatog lika Violette Valery iz Verdijeve opere Traviata...“ Uran L., 2019.

Uran je studij glazbene pedagogije upisala 2013. godine, a godinu dana kasnije i studij primijenjene kompozicije u klasi prof. Zlatka Tanodija. Iste godine nastavlja solo pjevanje u klasi prof. Zrinke Posavec u umjetničkoj školi „Franje Lučića“ u Velikoj Gorici. Kao kompozitorica i pjevačica, htjela je u svom diplomskom radu biti oboje, te je tako nakon napisane glazbe, preuzela glavnu žensku ulogu uz Nikolinu Hrkać, onu Violette Valery.

1.2.3. Scenografija

Laura Brcković scenografkinja je predstave, ujedno i studentica Akademije likovnih umjetnosti Sveučilišta u Zagrebu, smjer kiparstvo u klasi izv. prof. art. Vlaste Žanić. Scenografija predstave je ambijentalnog karaktera te likovno osmišljava prostor pojedinih slika i prizora. Laura je svojim scenografskih izborom djelovala i na ekološki te ekonomski aspekt projekta, jer je zbog ograničenog budžeta koristila stare i već rabljene predmete koji su rekonstruirani i prenamijenjeni za potrebe predstave.

1.2.4. Video animacija

Lucija Oroz studentica je Akademije likovnih umjetnosti u Zagrebu na odsjeku za animirani film i nove medije. Za #Priležnike napravila je četiri video animacije u dogovoru sa scenografkinjom Laurom i libretisticom, ujedno i redateljicom, Doroteom. Animacije su bile jednostavne i jasne, te su prikazivale atmosferu pojedine slike. Prva slika (dvor Violette Valery ukrašen je animacijom dvorane bogate arkadama. Druga slika komično je podsjećala na emisije o ezoteriji, sa krugom oko kojeg su prikazani horoskopski znakovi na zvjezdanom nebu. U centru kruga nalazi se sunce, inspirirano vizualima⁶ starinskih sanjarica. Sljedeća slika prikazivala je romantiku trenutka između Violette i Evgenija, pogledom prema moru i zvjezdanom nebu. Zadnja animacija inspirirana je Las Vegason, te popularnim izrazom: 'What happens in Vegas, stays in Vegas', koja je predstavljala duljinu, ili bolje rečeno kratkoću današnjih brakova i međuljudskih odnosa u vidu nepromišljenosti, brzopletosti pa možda čak i sebičnosti. Svaka od animacija nadodala je čar scenama, još

⁶ Vizual – vidik, perspektiva, izgled

jednu notu atmosferskičnosti. Na kraju, 'Vegas' animacija iz sjajne i ružičaste naglo prelazi u svoju „potrganu“ sivu i ružnu verziju, dočaravajući i odnose između prilježnika kao takve.

Slika 3. Prikaz video animacije, autorica: Lucija Oroz

1.2.5. Kostimografija

Kostimografkinja *#Prilježnika* je Petra Anić-Božić, ujedno i autorica ovoga rada. Inspiraciju za kostime našla je u libretu, vlastitom istraživanju povijesnog razdoblja te kroz razgovor sa ostalim autoricama. Također, inspiraciju vuče iz ljepota prirode, kao i iz velikog povjerenja koje je uživala od ostalih članova tima, te vođena pozitivnom energijom, odradila je ovaj projekt najbolje što je mogla. Više o cijelom postupku osmišljavanja, skiciranja i izrade kostima, nalazi se u ostatku rada.

2. Sadržaj glazbene komedije *#Prilježnici*

Ovaj autorski tim ambicioznih studentica, stvorio je jedinstveno glazbeno – scensko djelo vrlo suvremenog karaktera sa sjevremenskom temom, koju na jedan posve novi i osvježavajući način, poigravajući se s već postojećom i stoljećima dugom opernom tradicijom, kroz grotesku i ironiju, preispituju te u određenom smislu subvertiraju. Subvertiraju određene arhitektske obrasce, karaktere i temperamente, međuljudske odnose načine ponašanja u afektivno povišenim situacijama. Iako radnja započinje tematizirajući i imitirajući stvarnost 19.st., ona se tokom predstave prostorno-vremenski premješta u današnje doba, dok psihološki svijet likova ostaje dosljedan, iako je medij njegove prezentacije sasvim promijenjen. – D. Šušek, L. Uran, 2019., prijavnica za dodjelu Rektorove nagrade

Sadržaj glazbene komedije *#Priležnici*:

Slika 1.

Zastori se otvaraju, a mi se nalazimo u raskošno uređenoj i prostranoj, salonskoj prostoriji na dvoru Violette Valery. Pažnju prvu plijeni veliki raskošni stol, oko kojeg sjede gosti, Dorabella, Carmen, Figaro, Don Givanni te Evgenij. Interijer, sa pozadinskom video animacijom koja predstavlja unutrašnjost prostorije te kostimi, uređeni su u devetnaestostoljetnoj maniri. Dok je gozba glavnih likova u tijeku, članovi zbora u pozadini gosti su zabave.

Dorabella:

Zaigrani momci

Nikada nemate mjere

Damama se ni ovako

Damama se ni onako

(ni) luda ne udvara!

Intermezzo:

Dolazi do promjene muzičke atmosfere. Prelaznu fazu čini glazba nalik na horor, agresivna. Likovi ustaju, te koreografiranim pokretima uz pomoć zbora, skidaju povijesni kostim te odijevaju suvremeni, koji potencira opscenost, radikalnost i modernost. Nakon prijelaza u 2019., na sceni ostaju Violetta i Evgenij, sada u njezinoj spavaonici.

Slika 2.

Spavaća soba Violetina, u koju kroz prozor ulazi Evgenij Onjegin, Violetta je usnula, a Evgenij izražava svoje osjećaje prema njoj. Violetta se budi, te si kroz svađu iskazuju ljubav i zamjeranje zbog načina života i drugih ljubavi. Rastaju pogrdnim riječima.

Evgenij:

*Sav tvoj raskoš
i ljepota više me
ne zanimaju!
Kurtizano nezasitna
moje srce više
zavlačiti nećeš.*

Violetta:

*U cijelom gradu
nema jedne plave,
smeđe,
riđe,
s kojom se nisi miješao
ti!
To znaju svi.
SVI!*

Evgenij odlazi, na scenu dolaze Carmen i Dorabella. Djevojke tješe Violettu nakon žustre svađe s Evgenijem, te slijedi *arija Carmen*, tijekom koje se Carmenin karakter najbolje upoznaje. Varena, kroz svoju ariju djevojkama i publici pokazuje svoju hrabrost, samostalnost i svoja feministička uvjerenja. Tijekom pjevačkog broja, izvlači gospodina iz publike koji je onda 'žrtva' brzog i energičnog kraja arije popraćenog koreografijom i simboličnom pobjedom žena nad muškarcima.

Carmen:

Ženo,

budi slobodna!

...

Samo na sebe

oslanjati se moraš!

Intermezzo:

Promjena slike i scenografije.

Slika 3.

Don Giovanni i Figaro za stolom, priključuje im se Evgenij Onjegin. Kartaju, Don Giovanni govori o tarotu, te o svojim predviđanjima za budućnost, pokazuju si međusobno fotografije djevojki na mobitelima. Dolazi Evgenij, te prepričava svađu sa Violettom. Nakon Figarove arije, slijedi otkrivanje skrivenog motiva Don Giovanniija, kako iza leđa Evgeniju želi zavesti Violettu.

Don Giovanni:

Žene su bića

čistoga raja

i s njima valja

doći do kraja.

Intermezzo: #TechnoBalkan-macaBre

Promjena slike i scenografije uz koreografiranu scenu koja prikazuje noćni klub sa prepoznatljivim notama trenutno popularne narodne muzike. Inkomponiranjem tonova pjesama poput *Da se nađemo na pola puta* Nede Ukraden i sličnih, povlači se pitanje glazbenog ukusa i predrasuda, te glazbene obrazovanosti današnjeg društva.

Dorabella otkriva Figaru s kojim je u ljubavnoj vezi, kakav je plan smislila za ponovno spajanje Violette i Evgenija.

Figaro:

Oh, bella Dorabella.

Taj tvoj plan,

tvoj luđački plan,

stvarno je divan.

Slika 4.

Imaginarno razdvojene spavaonice Violette i Evgenija, svatko se u svojoj sobi zabavlja sa još nekoliko solista/ članova zbora. Otjeravši ih svatko iz svoje sobe, izjavljuju si međusobno ljubav, svatko sam u sobi.

Izvanprizorni dijalog: Interaktivna scena nevezana za radnju, zamišljena kao dijalog izvođača i publike, namijenjen povezivanju i bojem razumijevanju djela. Solisti se predstavljaju publici te u kratkoj raspravi potežu važna pitanja vezana za svijet solo pjevanja.

Nastavak slike 4.

Carmen i Dorabella izvršavaju svoj dio plana, govore Violetti da je Evgenij zaprosio drugu djevojku, te ju nagovaraju da mu kaže svoje osjećaje, jer je sada zadnja prilika.

Intermezzo:

Postavljanje rekvizita za narednu scenu, ubrzano i kaotično.

Slika 5.

Violetta odlazi reći Evgeniju istinu, sada se nalazimo na klupici pod zvijezdama. U imaginarnom grmlju pored klupice, sakriveni su s jedne strane Dorabella i Figaro, te s druge strane Carmen i Don Giovanni, te prate razvoj događaja. Evgenij nakon dueta prosi Violettu, a ona pristaje.

Evgenij i Violetta:

Ja tebi se predajem,

tebi se na brigu uzdajem.

Slika 5.

Vjenčanje Evgenija i Violette. Nakon završetka ceremonije, na scenu vraćaju stol koji postavljaju za gozbu kao i na početku prve slike, te kreće ponovljeni dijalog. Njihovo naglašavanje prekida Figaro, te im tijekom svog monologa (također ponovljenog) dijeli piće (otrov). Pucketanjem njegovih prstiju, jedan po jedan solist i član zbora umire na pozornici. Kada ostane sam, dolazi dirigentica te otruje i njega.

KRAJ

2.1. Dramaturško-režijski koncept djela

Autorski se dvojac odlučio na hrabri postupak instrumentalizacije likova iz poznate operne tradicije poput: Violette Valery, Dorabelle, Carmen, Evgenija Onjegina, Don Giovannija i Figara.

„Svodeći likove operne tradicije europskog kruga na njihove karaktere te uklapajući ih u našu svakodnevicu i stvarnost 2018. i 2019. godine, istovremeno se pitajući što takav postupak čini za transformaciju scenske perspektive? Mijenja li perspektiva u odnosu na svoj kontekst? Ili određene pozicije društveno-kulturnih odnosa ostaju itekako sličnima? Na koji način naša suvremenost utječe na ljudsku emociju i njene manifestacije? Na koji će način na ljudsku zaljubljenost, sklonost hedonizmu, prevari, lažima, privrženosti te opsesivnosti, ogoljenosti ili nezasitnosti utjecati prisutnost suvremenih očiju, bilo onih stvarnosnih, bilo onih virtualno-digitalnih? Možemo li se smijati likovima naše operne tradicije ili se oni tek (i to s guštom) mogu smijati s nama ili pak upravo nama?

Utoliko ovaj projekt ne možemo prozvati tek umjetničkim, već i istraživačkim.

Pokušajem reaplikacije poznatog u nov i autorski kreiran kontekst. Ovo je ujedno i sjajna prilika pružena mladim profesionalcima i umjetnicima da publici prikažu svoje poetičke afinitete te autorske sposobnosti, dajući i stručnoj i općoj javnosti autentičan sadržaj.“ D. Šušek, 2019.

2.2. Glavni likovi i njihova karakterizacija

Likovi glazbene komedije #*Priležnici* su:

- Violetta Valery (Nikolina Hrkač, Linda Uran)
- Evgenij Onjegin (Matic Zakonjšek)
- Carmen (Lucija Jelušić, Josipa Gvozdanić)
- Figaro (Davor Nečak)
- Dorabella (Ivana Miletić)
- Don Giovanni (Jurica Jurasić Kapun)

2.2.1. Tradicija likova

Violetta Valery, pariška je kurtizana opere u tri čina Guiseppa Verdija, *La traviata*. Libreto je napisao Francesco Maria Piave, a praizvedba je bila u Veneciji, 6. ožujka 1853. godine. Originalno je nazvana Violetta, po glavnom liku. *La traviata* vrlo je popularna opera te među najizvođenijima, sa 151 izvedbom u sezoni 2018./2019. Violetta se nevoljko zaljubljuje u mladića Alfreda, a na kraju opere umire od bolesti u njegovim rukama.

Dorabella je lik iz Mozartove opere *Così fan tutte*, vedrog karaktera, pomalo blesava. Skupa sa sestrom Fiordiligi, kune se u svoju vjernost zaručniku. Glavni pokretač priče don Alfonso koji uz spremačicu Serpinu dokazuje zaručnicima kako ne postoji vjerna žena i kako su sve one iste (tal. *così fan tutte*)

Carmen je preuzeta iz istoimene opere u četiri čina, francuskog kompozitora Georges Bizeta. Libreto su napisali H. Meilhac i L. Halevy. Carmen je lakomislena Ciganka, prevrtljive naravi. Okarakterizirana kao 'ženski Don Giovanni' fatalna je, hrabra i zaljubljena u slobodu. Opera je praizvedena je u Parizu, 3. ožujka 1875.

Evgenij Onjegin, lik je iz istoimene opere, lirskih prizora u tri čina Petra Iljiča Čajkovskog. Libreto je napisao M. Čajkovski, iz Puškinova romana u stihu. Evgenij je vlastelin Opera je prvi put izvedena u Moskvi, 29. ožujka 1879. godine. Evgenij je vlastelin je koji odbija damu zaljubljen u njega, te nakon dugo godina i ponovnog susreta, zaljubljuje u nju koja ga ovaj puta odbija.

Seviljski brijač opera je u dva čina koju je skladao talijanski skladatelj Gioacchino Rossini po libretu Cesara Sterbinija. Također, Figaro je protagonist *Figarova pira*, Mozartove opere iz 1786. godine. Ova opera u četiri čina prvi je put izvedena u Beču, 1. svibnja.

Opera (šaljiva drama ili *dramma giosco*) u dva čina, *Don Giovanni* (punim nazivom *Kažnjeni razvratnik, ili Don Giovanni*) djelo je Wolfganga Amadeusa Mozarta s libretom Lorenza da Pontea, prema staroj španjolskoj priči. Premijerno je izvedena u praškom Državnom kazalištu, 29. listopada 1787.

2.2.2. Interpretacija i prilagodba likova za #Priležnike

Libretistica Dorotea Šušak izabrala je već spomenute likove nakon istraživanja i iščitavanja opernih djela povijesti, te je odabrala karaktere koji se dobro uklapaju u radnju klasične ljubavne priče, koja je bezvremenska i samim time ju stavlja u dva različita vremenska okvira, u kojim likovi, prilagođeni vremenu, ostaju isti.

2.2.3. Kostimografsko rješenje

Nakon proučenog libreta, kostime za koje su prve skice izrađene te im je posvećeno najviše pažnje, bile su haljine za solistice. Kroz razgovor sa Doroteom i Lindom o karakterima naših glavnih junakinja, te kako su ih zamislile u današnjem dobu, stvorena je slika o njima. Literatura koja je služila kao inspiracija te smjernica za povijesnu točnost izgleda kostima je *Povijest odijevanja na zapadu* J. Peacocka, *A history of costume* C. Kohlera, *The costume history* A. Racineta itd. Stilski kostim 19. stoljeća inspiriran je siluetom haljina ondašnjeg doba, krojevima i uzorcima. Period od sto godina 19. stoljeća nije bio točno određen niti je kao takav bio presudan za našu glazbenu komediju, te je sukladno s tome i interpretacija siluete kostima 19. stoljeća bila kreirana. Korzet, djelomično ili potpuno otvorenih ramena sa kratkim rukavima, te bogata, nabrana suknja do poda bile su glavne karakteristike siluete 19. stoljeća. Prvotno razmatrajući, planirano je da svaka haljina ima rukave, ali zbog pokreta koje djevojke izvode, zaključak je donesen da će Carmen i Violetta biti u klasičnim korzetima bez rukava i naramenica, a Dorabella će

imati imitaciju rukava koji su zapravo krojeni iz jednog dijela skupa sa preklopom, spojenim sa gornjim rubom korzeta, na području grudi. Također, kostimi su ukrašeni naslikanim cvjetnim ornamentima, kao i našivenim dodacima. Violettin korzet ukrašen je bijelom čipkom također sa stiliziranim cvjetnim uzorkom, a Carmenin pravilno nabranom crnom satenskom trakom. Sva tri korzeta dekorirana su sa svilenkastim mašnjama, koje su dodale čar i raskoš kostimu.

Slika 4. skica mašne

Boje odabrane za haljine, slažu se sa interpretacijom karaktera, kao i uzorci. Violetta je pomalo buntovna, no zbilja žudi za ljubavi i mirnoj budućnosti, te joj blaga smeđe-roza boja sa zlatnim uzorkom ružinih cvjetova savršeno pristaje. Ruža je idealan cvijet za Violettinu haljinu jer označava ljepotu i ljubav – ono što Violetta ima i ono za čime čezne. Nadalje, Dorabella kao zbunjena i plaha djevojka, ali ipak ona koja smišlja *luđački plan*⁷, u sivkasto-svjetloplavoj haljini koja implicira nježnost sa srebrnim uzorkom bršljana koji ju ističe i daje joj neupadljivi svjetlucavi efekt. Bršljan je biljka koja simbolizira vjernost i stabilnu vezu, te je odabran za uzorak na Dorabellinoj haljini jer krase njezinu vjernost Figaru. Karakter vjerne Dorabelle promijenjen je s obzirom na originalnu Dorabelu, te ukrašen uzorkom na haljini koji svjetluca na blagoj plavoj pozadini. Kako bih dala veću dimenziju srebrnoj boji, listovi su nijansirani svjetlucavom nijansom tamno sive boje. Carmen, vatrena je feministica zaljubljena u slobodu te je crvena boja ta koja ju najbolje opisuje. Uzorak crne boje na njezinoj haljini su maćuhice, simbol slobodnog mišljenja i ljepote. Crnu boju sam odabrala kao referencu na moderni kostim, te jaki kontrast crvene

⁷ *luđački plan* – Dorabellin plan spajanja Violette i Evgenija, iznesen u duetu Figara i Dorabelle.

pozadine i crnog uzorka kao istaknuti karakter, isto kako se stilom kostima ističe i u 'modernom' dijelu predstave

Slika 5. Violetta (skica lijevo), Dorabella (skica desno)

Slika 6. Skica fraka

Muški dio solista imao je vizualno manje upadljive kostime, ali pomno odabrane za svaki od karaktera. Glavna poveznica između likova krije se upravo u bojama. Sva tri lika bila su

ispod fraka gotovo jednako obučena: bijela košulja, prsluk, mašna ili kravata te crne hlače. Navedeni odjevni predmeti posuđeni su iz fundusa HNK ili su osobni komadi glumaca, dok su frakovi dio kostima posebno izrađenog za predstavu. Fundus je mjesto odlaganja tj. skladište svih kostima koji su bili dio predstava u HNK, od početaka do danas. Kostimi su raspoređeni na muški i ženski dio te su razvrstani.

Slika 7. Davor Nečak kao Figaro (lijevo) i Jurica Jursić Kapun kao Don Giovanni (desno),
autor fotografije: Petra Anić-Božić

Slika 8. Matic Zakonjšek kao Evgenij Onjegin, autor fotografije: Petra Anić-Božić

Na kraju priče, naši glavni likovi podijeljeni su u ljubavne parove. Prvi par, Figaro i Dorabella, obučeni su u plavo-sivu boju (različite izražajnosti), Carmen sa crnim tamnim uzorkom te Don Giovanni u pripadajućem fraku, te novopečeni ljubavnici u svijetloj i tamno puderasto smeđoj boji.

Slika 9. Haljina Violette Valery, s podsuknjom

Slika 10. Frak Evgenija Onjegina

Slika 11. Dorabellina haljina s podsuknjom

Slika 12. Figarov frak

Slika 13. Carmenina haljina s podsuknjom

Slika 14. Josipa Gvozdanić u ulozi Carmen, odjevena u podsuknju i korzet

Slika 15. Don Giovanni, frak

Moderni kostimi, moglo bi se reći, jasnije prikazuju pojedine karaktere solista, zbog raznolikosti stilova današnjeg odijevanja. Počevši sa djevojkama, Violettin lik cijelu operu ostaje u kućnoj odjeći za spavanje, tek u zadnjoj slici presvlači se za vjenčanje u vjenčanicu. Violetta je odjevena u crni *body*⁸ ukrašen čipkom koji je korišten kao referenca na njezine dane slobodnijeg ponašanja, te bijele prozirne hlače za spavanje koje joj ističu figuru, dok usporedno prikazuju njenu neviniju stranu koja žudi za ljubavi. Također, nosi svjetlo plavi satenski kućni ogrtač, koji odijeva po potrebi. Uhvaćena na spavanju od strane Evgenija koji joj provaljuje u sobu kroz prozor, ostaje odjevena tako do samog kraja predstave, bez cipela.

⁸ *Body* – ženski uski odjevni predmet namijenjen za nošenje ispod odjeće, te najčešće prekriva područje od prepona do grudi te može sadržavati košarice za potporu

Slika 16. Violetta Valery (proba), autor fotografije: Petra Anić-Božić

Dorabella, kao djevojka opuštenog i pomalo *hipsterskog*⁹ stila, odjevena je u plavi top sa žutim detaljima te u ljubičaste hlače izvezene sjajnim koncem u cvjetni uzorak. Cipele izabrane za nju bile su sandale sa remenčićima, koje su odgovarale opuštenijem stilu. Također, šareni lančići sa privjescima kao što je znak *peace*¹⁰ te narukvice, dodatno su dočaravali modni izbor i osobine Dorabelle.

⁹ Tzv. *hipsterski stil* – prepoznatljiv stil odijevanja među mlađom populacijom, karakteriziran šarenim kombinacijama i modnim dodacima. Karakterizira ih slobodno mišljenje, progresivna politika, ljubav prema umjetnosti, kreativnosti i *indie* glazbi.

¹⁰ Znak *peace* – simbol koji označava mir, razdoblje bez rata

Slika 17. Ivana Miletić kao Dorabella, autor fotografije: Petra Anić-Božić

Vatrena Carmen, odjevena je u crni čipkani top te kožne crne hlače. Svjetlucave srebrne štikle krasile su odvažnu i vrlo upečatljivu kombinaciju, koja savršeno pristaje liku Carmen u Doroteinoj i Lindinoj karakternoj interpretaciji. Kožne hlače postale su popularne široj publici sredinom dvadesetog stoljeća, a općeprihvaćene su kao odjevni predmet krajem istog stoljeća.

Također, frizure koje djevojke privatno nose odgovarale su idealno likovima koje su oživljavale. Lucija Jelušić crvenom je kosom pojačala vatreni Carmenin karakter, te sam bila u mogućnosti odjenuti ju u crni kostim ponekad nespojivih materijala kože i čipke, tako da izgleda atraktivno i zavodljivo. Ivana Miletić koja igra Dorabellu ima *sidecut*¹¹, koji također ističe Dorabellin alternativni stil.

¹¹ *Sidecut* – Frizura djelomično obrijane glave, na području iznad uha

Slika 18. Violetta (lijevo), Carmen (desno) te Dorabella (u sredini), tijekom *arije Carmen*,
autor fotografije: Petra Anić-Božić

Evgenij Onjegin na sebi je imao sivu majicu sa upečatljivim logom muzičke grupe Rolling stonse-a, crni sako te sive hlače. Odjevna kombinacija koju sam odabrala za njega odgovara opisu 'rokerskog šik' stila kojeg karakteriziraju majice s logom na rock bendove, crni sakoi ili kožne jakne, tamne hlače te kožne čizme.

Figaro je odjeven u crnu kombinaciju, majice, prsluka i hlača, sa dozom zavodljivosti i elegancije. Osobna frizura Davora Nečaka koji igra Figara, nadodala je eleganciju i ozbiljnost cjelokupnom izgledu, koja je potrebna za karatker kao što je Figaro.

Don Giovanni izdvaja se od prve dvojice, stilom i bojama u koje je odjeven. Bavi se ezoterijom, gata iz karata prijateljima na druženju. Izabrala sam vedrije boje uz šarenilo uzorka na majici koja pristaje alternativnom stilu Don Giovannija. Izabrala sam crvene tenisice koje su dodatno pojačale šarenilo odjevne kombinacije. Također, frizura idealno odgovara pomalo jezivoj strani njegove osobnosti, koja izranja u njegovoj solo ariji, kada na sceni ostaje sam te proučava slike raznih žena.

Slika 19. Don Giovanni (lijevo), Figaro (desno) i Evgenij (u sredini), autor fotografije:
Petra Anić-Božić

Prijelaz iz stilskih u moderne kostime, glavna je referenca na dramaturško-režijski koncept ovoga djela. Uz sva pitanja koja su postavljena tijekom ovog umjetničkog i istraživačkog procesa, kostimografija je zadužena kao glavni medij prenošenja poruke između redatelja i publike u ovom slučaju. Promjenom kostima, gledatelj bez zabune ulazi u zadani prostorno vremenski okvir, te je iz tog razloga određenost vremenskog perioda i izgleda kostima vrlo bitna. Razgovarajući sa gledateljima predstave nakon premijere, najuočljiviji trenutak, te onaj kojeg su svi zapamtili, upravo je onaj prijelaz iz prošlosti u sadašnjost, koju su kroz izvedbu i sadržaj vrlo lako prihvatili i razumjeli.

Koreograf i producent Bojan izvrsno je koreografirao presvlačenje. Bojan je godinama radio kao plesač u kazalištu, te je njegovo iskustvo i znanje neprocjenjivo. Nakon prve slike, svaki od solista zauzima mjesto na pozornici, sa Dorabellom najbližom publici. Glazba i prigušeno osvjetljenje sa svjetlima u boji koja titraju, daju posebnu atmosferu preobrazbe u sadašnjost. Članovi zbora su podijeljeni u grupe, tako da su 2 ili 3 pomagača pri promjeni kostima za svakog od solista. Dok je jedan zadužen na odvezivanje korpeta, te njegovo uklanjanje, drugi čeka posebnu pauzu u glazbi koja označava dramatično

svlačenje suknji. Nakon toga, ubrzano se donose i odnose kostimi te se odijevaju. Radnja se u sadašnjem vremenu nastavlja istim putem, no u drugačijoj okolini.

Ovakvim dramaturško-režijskim rješenjem pokušava se nagnati gledatelje da postave sebi neka od pitanja, spomenuta u poglavlju 2.1. *Dramaturško-režijski koncept djela*, te približiti shvaćanje međuljudskih odnosa te dobrih i loših ljudskih karakteristika, provučenih kroz vrijeme, ali zapravo bezvremenskih.

Slika 20. promjena prostorno vremenskog konteksta – scena mijenjanja kostima, autor fotografije: Petra Anić-Božić

3. Postupak izrade stilskih kostima za soliste

3.1. Kostimi solista

#Priležnici imaju tri ženska i tri muška solista, ukupno šest glavnih uloga i vokala. Kostim namijenjen ženskim ulogama, sastoji od podsuknje, suknje te korzeta. Korzet i suknje su šivani po mjeri, dok su podsuknje posuđene iz fundusa HNK. Također, prvobitno rješenje za dodavanje volumena suknji bila je krinolina sa pet metalnih obruča povezanih tilom, no plosnati izgled područja oko bokova te nadziranje obruča ispod materijala, zahtijevali su drugačije rješenje. Podsuknje iz fundusa također su izrađene iz žutice, te na bokovima

imaju spužvu valjkastog oblika koja služi za stvaranje volumena na području bokova. Podsuknje suknjama daju idealnu puninu i volumen, te pad materijala koji kod krinolina izostaje. Također, podsuknje su bile pogodnije za scene sjedenja, kao i sjenu u kojoj se Violetta penje na stol, te za držanje same sukne u nekim trenucima. Korzeti i sukne krojeni su iz istoga kroja za sve tri djevojke, samo drugačijih veličina. Muške uloge sastoje od hlača, košulje, prsluka te fraka. Sakoi (frakovi) šivani su po mjeri, istoga kroja ali različitih veličina, dok je ostatak kostima posuđen iz fundusa HNK.

Slika 21.,22. i 23., izgled sukne s krinolinom (lijevo) i s podsuknjom (u sredini i desno),
autor fotografija: Petra Anić-Božić

Postupak pripreme materijala

Kostimi solista izrađeni su od žutice težine 200 g/m². Glavni razlog odabira žutice bila je njezina cijena te sastav, koji uz prihvatljivu cijenu nudi izrazitu mogućnost obojenja, upravo zbog sastava od 100% pamuka. Za studentski projekt bez novčanih poticaja, žutica se pokazala idealnom tkaninom za rad. Također, sama priprema materijala trud je koji kostimima daje po mom mišljenju, posebni kreativni izraz autora. Ukupno sam utrošila cca. 30 metara žutice.

3.2. Bojadisanje

Žutica je materijal blagožute boje, te je svojim 100% pamučnim sastavom idealna za bojadisanje. Radi izostanka iskustva u obojenju tkanina, osim sa fakulteta (kolegij Bojadisanje tekstila D) te par kućnih projekata, postupak bojadisanja je zbog relativne nepredvidivosti bio veliki izazov. Ideja je bila dobiti posebne nijanse boje, koje su nakon nekoliko neuspješnih (u smislu vlastitog ukusa, ne samog procesa) uspješno dobivene. Boje koje sam koristila hrvatski su proizvod, što me dodatno inspiriralo. Paleta boja kostima su pastelne i zagasite, koje sa uzorcima tvore cjelinu predstavljanja osobnosti pojedinog lika.

Za haljinu Violette Valery korištena je smeđa boja, upola manja količina od preporučene (jedno pakiranje pogodno je za 150 grama materijala), upravo kako bi se postigla blagu obojanost. Materijal je poprimio prljavo rozu boju, blijedu nijansu smeđe. Boja Dorabelline haljine nastala je miješanjem jedne vrećice ljubičaste boje u prahu sa pola vrećice sive boje. Nastala boja blijeda je nijansa mješavine sive i plave. Za haljinu vatrene Carmen određena je bila tamnocrvena boja vina s primjesama ljubičaste. Boja u prahu korištena za Carmen bila je tamnocrvena, od proizvođača Simplicol®, iz razloga što je ta nijansa nedostajala kod prvotno korištenog proizvođača. Nastala je žarko crveno-roza boja, koja nije odgovarala, te je tkanina ponovno obojana jednom vrećicom crne boje. Žutica je primila tamniju nijansu crvene, koja je odgovarala originalnoj ideji.

Boje korištene u ovom procesu nazivaju se anilinskim, što označava uobičajeni naziv za sva organska sintetska bojila. Anilinska bojila umjetno su dobivena iz anilina, organskog spoja s benzenskom jezgrom. Spadaju u skupinu aromatskih organskih spojeva.

Prije samog postupka obojenja u perilici, uz sadržaj jedne vrećice boje dodaju se tri žlice kuhinjske soli. Ovisno o količini boje, dodavana je određena količina soli, te se mješavina zatim koristi za bojadisanje.

Postupak bojadisanja odvija se u perilici rublja, a postupak je sljedeći: žutica se prije bojadisanja mora oprati u prašku za rublje na visokoj (60° C) temperaturi, kako bi materijal omekšao te se intenzivnije obojio. Također, radi ujednačenijeg obojenja, materijal se stavlja u perilicu prethodno ravnomjerno natopljen vodom. U pretinac koji je namijenjen za suhi prašak za rublje, stavlja se mješavina boje u prahu i soli prethodno otopljen u malom lončiću s toplom vodom.

Nakon bojadisanja, materijal se prirodno osušio na sobnoj temperaturi, te je izglaćan parnim glačalom. Nakon opisanog postupka, slijedio je postupak tiska uzorka na tkaninu za svaku od tri haljine.

3.3. Oslikavanje tekstila

Tehnika ručnog oslikavanja uz korištenje šablona je izabrana iz želje dizajniranja unikatnog uzorka, te kako bi isti bio načinjen ručno, ili kako bi se postupak popularno nazvao *handmade*. Uzorci su osmišljeni te su nastali nakon istraživanja uzorka 19. stoljeća (kako bi se uklapali u povijesno razdoblje, kao i raspored njihovog smještanja na materijal) i biljnog svijeta. Sva tri uzorka su inspirirana florom, zbog moje osobne privrženosti ljepoti prirode, a izabrani su tako da odgovaraju karakterima likova koji ih nose, kao i simboličko značenje koje imaju.

Uzorak za Violettinu haljinu inspiriran je već spomenutim cvijetom ruže. Cvijet je stiliziran kako bi bio vrlo prepoznatljiv, te ga krase pripadajući listovi s obje strane. Uzorak je raspoređen na način prikazan na slici:

Slika 24., 25., Uzorak na tkanini, prije krojenja haljine za Carmen (desno) te simbolični vizualni prikaz rasporeda oslikavanja (lijevo), autor fotografije i simboličnog prikaza:

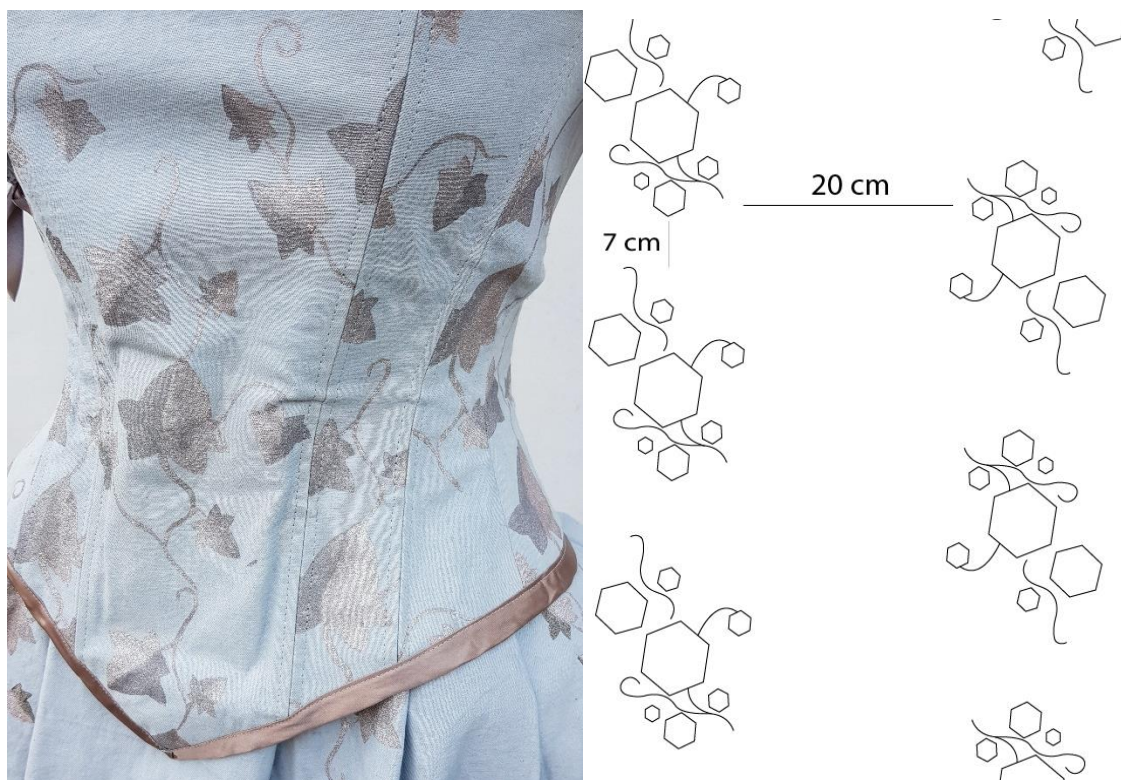
Petra Anić-Božić

Uzorak maćuhica koje krase Carmeninu haljinu su tri stilizirana i povezana cvijeta, također sa lišćem kako bi zaokružio cijeli dizajn. Raspored je drugačiji no onaj ruža, jer su otisci okrenuti u dva smjera, a raspored se može vidjeti na slici:

Slika 26., 27., Uzorak na tkanini, prije krojenja haljine za Carmen (lijevo) te simbolični vizualni prikaz rasporeda uzorka na suknji (desno), autor fotografije i simboličnog prikaza:

Petra Anić-Božić

Slika 28., 29., detalji uzorka na Dorabellinom korzetu (lijevo), simbolični prikaz rasporeda uzorka na suknji (desno), autor fotografije i simboličnog prikaza: Petra Anić-Božić

Nakon odabira cvijeća koje će predstavljati svaki od likova, osmišljen je i nacrtan dizajn. Dizajn je prenesen voodootpornim flomasterom na grafofoliju prije izrezivanja, za optimalan rezultat. Za izrezivanje, korišten je tanki skalpel kojim je moguće izrezati sitne detalje vrlo precizno, kako bi nakon nanošenja boje uzorak također bio detaljan.

Slika 30. Grafolija s izrezanim uzorkom maćuhica (haljina za Carmen), autor fotografije:

Petra Anić-Božić

Slika 31., 32., Grafolija sa uzorkom bršljana (desno) i ruže (lijevo), autor fotografije:

Petra Anić-Božić

Nakon isprobavanja kojom tehnikom rezultati budu optimalni, otkrila sam kako je nanošenje boje kistom u odgovarajućem smjeru (sa folije na materijal, kako bi se izbjeglo podljevanje boje) idealno za boju i materijal koji sam koristila. Za uzorak crne boje,

koristila sam boju Cadence boju za tekstil. Ruže na Violetinoj haljini oslikane su zlatnom svjetlucavom bojom Cadence metalik, dok su bršljani na plavoj haljini bojani u dvije nijanse srebrno sive svjetlucave boje, kako bi se više isticali te davali dojam dubine i prelijevanja svjetlucavih elemenata.

Nakon nanošenja boje, folija se pažljivo skidala kako bi uzorak ostao pravilan, te isti nakon svakog nanošenja. Zbog velikog broja oslikavanja, boja se taložila u rubnim dijelovima dizajna na foliji, te je zahtijevala čišćenje, kako di se održao kontinuitet izgleda.

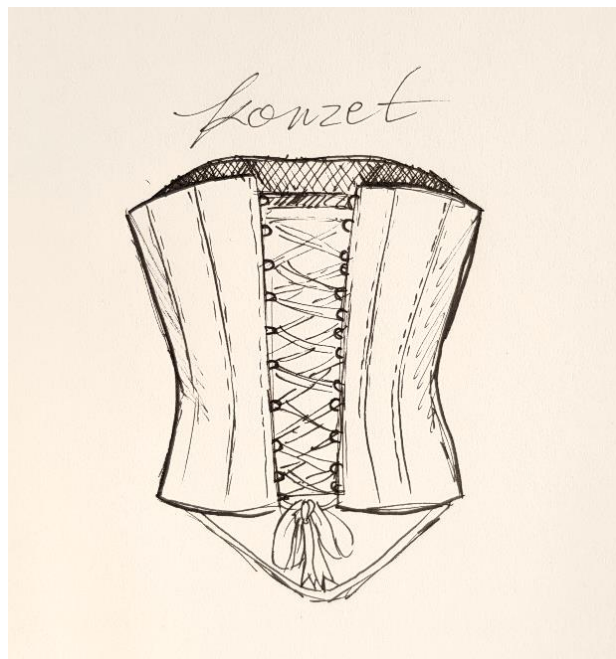
Slika 33., 34., 35. postupak uklanjanja grafofolije nakon obojenja uzorka, autor fotografije: Petra Anić-Božić

Nakon što su svi uzorci oslikani te se boja osušila, oslikan materjal termički se obrađuje glačalom, kako bi se boja fiksirala. Nakon tog postupka, materijal je bio spreman za daljnju izradu kostima.

3.4. Krojenje i šivanje kostima

Prije krojenja i šivanja, pjevači su izmjereni krojačkim metrom, šest ženskih i tri muška. Ženskih uloga je također bilo tri, dvije pjevačice kao alternacije za svaku od uloga. Tijekom probi, alternacija za Dorabellu je odustala od sudjelovanja na projektu. Projekt nije dobio nikakva poticajna sredstva te je odlučeno da će autorski tim sam snositi troškove

materijala. Zaključna odluka bila je šivati tri korzeta i tri suknje, iz ekonomskih razloga u mjerama tako da odgovaraju svakoj pjevačici po ulogama. Nakon dovršenog mjerenja, uz nadgledanje dipl. ing. Đurđice Kocijančić, krojevi su prilagođeni djevojkama, te je uz jače ili slabije stezanje ukrasnih traka na leđima, svaki korzet odlično pristajao. Pjevačice su također imale različite opsege struka, pa su suknje na pojasnici imale kopče prilagođene za svaku od njih. Krojevi za korzet preuzeti su iz knjige J. Salen, *Corsets - historical patterns & techniques* (2008.).

Slika 36. skica korzeta

Slika 37. krojni dijelovi crvenog korzeta spojeni s flizelinom, u procesu tiska, prije spajanja, autor fotografije: Petra Anić-Božić

Slika 38. Korzeti nakon tiska i spajanja krojnih dijelova, autor fotografije: Petra Anić-Božić

Pjevačima su izrađeni kostimi po mjeri, te je svaki od njih imao vlastiti. Krojevi za frakove preuzeti su iz C. Koher, *A history of costume*. Nakon krojenja sva tri fraka, zbog visokog stupnja znanja šivanja kojeg zahtijeva frak šivanje je prepušteno profesionalnoj krojačici.

Krojenje korzeta i pripadajućeg flizelina obavljeno je prije nanošenja uzorka, kako bi bilo moguće upravljati izgledom i raspodjelom uzoraka na materijalu prije šivanja. Također, flizelin je bio spojen s materijalom parnim glačalom prije nanošenja boje, kako se ne bi oštetila boja ili glačalo velikom temperaturom.

Suknje su krojene svaka iz cca 4.5 metara materijala, spajane su na tri mjesta te su nabirane oko struka u mnoštvo nabora, na širinu odgovarajuću mjerama pjevačica. Nabori su najgušći na stražnjem dijelu suknje, a slagani su zrcalno od prednje sredine do stražnje

sredine gornjeg ruba suknje. Nakon nabiranja i prošivanja istih, na suknju je dodana odgovarajuća pojasnica.

Šivanje korzeta bio je izazov, ali je s proces već bio upoznat na kolegiju Izrada povijesnog kostima na drugoj godini preddiplomskog studija. Postupak ima mnoštvo koraka. Spajaju se krojni dijelovi korzeta, sa prvotno zaljepljenim flizelinom. Zatim, šiva se podstava također krojena kao korzet. S unutarnje strane korzeta, uzduž svake strane svakog šava (osim bočnog) našivena je traku od žutice širine 2 cm. Kao rezultat dobiveni su 'kanalići' kroz materijal u unutarnje strane korzeta, kroz koje se kasnije provlače *fišbajni*¹². Korišteni su plastični fišbajni širine 6 mm, debljine 1 mm te duljine po potrebi. Vrlo ih je lako rezati i prilagođavati potrebnoj duljini, a služe za čvrstoću i držanje oblika korzeta.

Donji rub korzeta spojen je i ukrašen kosom trakom, za svaki korzet u pripadajućoj boji. Gornji rub korzeta nakon spajanja je ukrašen: na Vilettinoj haljini čipkom i mašnom napravljenom od kose trake (kako bi odgovarala bojom) ukrašenom biserom; haljina Dorabelle imala je djelomično preklopljeni rub koji se produljivao u rukave ukrašene mašnama, dok je Carmenina haljina za koju sam iz sintetičke trake napravila obrub s naborima u crnoj boji te također mašnom.

Slika 39. Detalji s korzeta Violette Valery, čipka i dupla mašna s biserom, autor fotografije: Petra Anić-Božić

¹² *Fišbajn* – tvrdi obruč ili ravni umetak koji učvršćuje podsuknju, krinolinu ili steznik.

Vežanje korzeta izvedeno je ušivenim trakicama duljine 5 cm i širine 5 mm, kroz koje se zatim provlači ukrasna traka koja služi za vežanje i zatezanje korzeta. Traka korištena za vežanje širine je 2 cm. Zbog učestalih probi i isprobavanja ključne 'vremeplov' scene te promjene kostima, traka za vežanje morala nekoliko puta biti zamijenjena novom jer je bila uništena.

Slika 40. Vežanje korzeta na haljini Violette Valery, autor fotografije: Petra Anić-Božić

4. Kostimi i uloga zbora

Zbor se sastojao od 13 članova, od čega je sedam djevojaka i 6 mladića. Kostimi za zbor posuđeni su u razdoblju od dva tjedna tijekom srpnja iz fundusa Hrvatskog Narodnog Kazališta, nakon što je to bilo odobreno od intendantice, Dubravke Vrgoč. Kostimi posuđeni iz fundusa bili su neutralnog izgleda i odlično su se nadovezali i popunili posebno šivane kostime za praizvedbu djela. Ukupno kostima (uključujući i solističke) bilo je 70-tak. Ponovno ističemo kako je cijela produkcija predstave koja uključuje veliki broj kostima i bogatu scenografiju, izvedena uz minimalna financijska sredstva.

Proces pronalaženja kostima u fundusu je izazovan, zbog količine kostima koje fundus ima. Kako bih se bolje snašla, potragu i sklapanje kostima nadgledala je mentorica

kostimografije glazbene komedije #Priležnici doc.dr.art. Ivana Bakal, uz čiju su pomoć kostimi bili na vrijeme spremni.

Svaki pjevač zboru imao je dva kostima, povijesni te onaj za tzv. današnje vrijeme. Kako su na sceni djelovali, pjevali i kretali se kao cjelina, kostim je također tako zamišljen – kao cjelina. Kostimi za zbor, iako su bili posuđeni, svi su bili tamnih i zagasitih boja, te su odlično djelovali kao cjelina. Kostim se sastojao od frak hlača, košulje, prsluka i dugih sakoa (*žaketa*¹³ i *geroka*¹⁴ u kostimografskoj terminologiji) sa dodatkom mašne (plastron) ili kravate. Ideja je bila da se zbor izdvoji od solista. U modernom kostimu, kako bi se također izdvojili kao cjelina, članovi su bili obučeni u traperice i bijele majice (ili košulje).

Tri članice i tri člana zboru imali su po još jedan kostim, jer su sudjelovali u sceni zabavljanja sa Violettom/ Evgenijem, u kojoj se stapaju u igri sa solistima. Kostimi su također bili privatna odjeća, dogovorena sa svakim od njih unaprijed, kako bi se uklapali u scenu.

¹³ Žaket ili francuski *jaquette* je vrsta muškog svečanog kaputa, spreda otvoren (zaobljenog otvora) a pozadi produžen

¹⁴ Gerok ili *Gehrock*, je jednoredan ili dvoredan, dužine do ili ispod koljena, uvijek je naprijed po sredini ravno krojen

Slika 41. Zboraši u kostimima na generalnoj probi, autor fotografija: Petra Anić-Božić

Slika 42. Članovi zbora u stilskom kostimu, autor fotografija: Petra Anić-Božić

5. Odnos kostimografa i izvođača

Iako iza sebe imam dva autorska kazališna projekta u kojima sam bila glavni i jedini kostimograf, te nekoliko projekata u kojima sam sudjelovala kao jedan od kostimografa, do *#Priležnika* se još nisam susrela sa projektom i poslom tolikog obujma. Uz studiranje i jedan aktivni projekt za vrijeme priprema kostima za *#Priležnike*, veliki mi je bio izazov odraditi cijelu kostimografiju, probe, te biti odgovorna za kostime i izgled ukupno devetnaest izvođača.

Tijekom predstave nekoliko je koreografiranih scena presvlačenja, tijekom kojih se vrijeme mijenja, kao i scena te kostimi, iz 19. stoljeća u današnje vrijeme, 2019. godinu.

Prije početka, glumci izlaze ispred zatvorenih zastora u nepotpunim kostimima, te koračajući s jedne na drugu stranu, svatko od njih iza zastora prije počeka oblači ostatak svog kostima.

Prvo presvlačenje na sceni u intermezzu između prve i druge slike, kada zboriši uz prigodnu muziku i osvjetljenje pomažu solistima promijeniti stilski kostim u moderni. Uz pomoć producenta Bojana Valentića, koji ima dugogodišnje iskustvo u plesu i radu na predstavama, koreografirali smo odvezivanje vezica na korzetu, te je svaki pomagač imao unaprijed određeni dio kostima koji uklanja sa scene, te dio koji donosi solistu.

Zadnje presvlačenje odnosi se samo na Violettin lik, kada u desetak sekundi presvlači moderni kostim u vjenčanicu iza scene, u kojem sam pomagala skupa sa scenografkinjom Laurom. Također ranije uvježbane, Laura je pomagala pjevačici skinuti donji dio kostima dok sam ju pritom ja čekala sa pripremljenom haljinom u rukama, te ju zavezala.

Zbog složenosti kostima, presvlaka i rasporeda, dogovorila sam sa svakim od izvođača da svoj kostim odlaže tamo gdje će znati ga kasnije i naći, te su svi dogovor i poštivali. Također, svaki izvođač zadužen za presvlaku u već spomenutom intermezzu je uz solista pripremao kostim na dogovorenom mjestu, kako bi sve bilo spremno za svaku od proba koje su bile na sceni kazališta.

Do generalne probe, izvođači su bili spremni za presvlake te za igru u kostimima bez prepreka.

Svi izvođači, solisti i zbor maksimalno su pomagali pri izvođenju same kostimografije, te sam sa svakim od njih preko društvenih mreža dogovarala dio kostima koji je bio njihova osobna odjeća. Kada se ne bih mogla odlučiti, zamolila bi ih da donesu odjeću koju bih izabrala sa slika, te sam tijekom proba odredila kostim za svakoga ponaosob.

5.1. Probe

Tijekom trajanja probi, prisustvovala sam gotovo svakoj koja je bila važna za kostimografsko određenje likova. Smatram da mi je upoznavanje glumaca i promatranje njihovih kretnji, kao i slušanje cijelog teksta uvelike pomoglo u određivanju i shvaćanju likova. Svi smo zajedno kroz probe razvijali konačni izgled karaktera, u smislu kretnji, govora, emocija i kostima. Pri izradi haljina, slušala sam kako reagiraju pjevačice na udobnost, veličinu i ostale probleme koje su imale, te ih pokušavala riješiti, jer kostim ne smije u nijednom smislu zadržavati glumca u igri, nego mora biti dio gradnje karaktera, te

služi osim za izgled lika, da glumcu pomogne dobiti osjećaj za kretanje, te da se 'uživi' u novu kožu. Ključni dio na probama bile su krinoline (koje su već spomenute kao odbačene u kasnijoj verziji kostima), te su pomoću njih djevojke vježbale kretanje kako bi bile spretnije kada počnu vježbati u dovršenim haljinama.

Slika 43. Proba u krinolinama, autor fotografije: Petra Anić-Božić

5.2. Dirigentica, orkestar i 'slučajni izabranik'

Dirigentica Barbara Kajin skupa sa orkestrom, bila je odjevena u elegantnu osobnu odjeću crne boje, točnije haljinu. Radi njenog sudjelovanja u zadnjim trenucima predstave, ideja je bila istaknuti ju detaljem koji se dao uočiti iz publike, jer je njena frizura iznad ruba prostora za orkestar. Sa desne strane punde imala je ručno izrađeno cvijeće, roze boje sa ušivenim perlicama, koje je krasilo njenu frizuru. Dekoracija je stavljena sa desne strane, zbog zadnje scene u kojoj sjedi za stolom te joj je glava okrenuta tako da su vidljivi. Moguće da je takav detalj prošao neprimijećen, no smatran je potrebnim.

Bojan Valentić, koreograf i producent, sudjeluje kao slučajni izabranik iz publike u sceni *arije Carmen*, te se kao dio predstave dogovorio sa mnom oko kostima, koji je također iz

njegovog privatnog ormara. Bio je odjeven u košulju svjetlo smeđe boje, sa crnim hlačama i crvenom kravatom, koju djevojke koriste u igri.

6. Izvedba

Premijera glazbene komedije #Priležnici održana je u kazalištu Komedija u četvrtak, 4.7.2019, te još jedna izvedba sljedeći dan, 5.7. u 19 h.

Slika 44. Solistice na sceni, autor fotografije: Petra Anić-Božić

6.1. Povezanost #Priležnika i društvenih mreža

Odnose s javnošću vodila je Marija Galijatović, studentica Odnosa s javnošću i studija medija na VERN-u: „Raditi PR za #Priležnike bilo je divno iskustvo. Rijetkost je pronaći na istom mjestu toliku količinu talentiranih umjetnika koji svoje vrijeme, vještine i volju posvećuju jednom cilju - stvoriti nešto hvalevrijedno. #Priležnici su spoj različitih umjetnosti, od glume, vokala, scenografije, samog dramskog izričaja do kostimografije. U tom smislu, kada se spoji studentska volja i talent, pola PR 'posla' je odrađeno. Nije bilo teško privući pozornost medija uz ovakav sjajan i nagrađivan projekt.“

Na Facebook i Instagram profilu pratitelji su mogli pratiti tijekom probi te imati djelomični uvid u izgled kostima te probi.

Također, za premijeru kreiran je *Facebook event*¹⁵ na kojem su se mogli pročitati detalji o predstavi, autorskom timu i svim izvođačima.

Slika 45. objava s društvenih mreža, scena, autor fotografije: Petra Anić-Božić

Sa promocijom predstave pomogla su nam internetska i tiskana izdanja članaka o #Priležnicima, koji su zasigurno pomogli zainteresirati potencijalnu publiku za odlazak u kazalište.

¹⁵ *Facebook event* – događaj u virtualnom kalendaru Facebook-a, stranica na kojoj se mogu pročitati informacije o nadolazećem događaju te privući pažnju većeg broja ljudi informirajući ih.

Slika 46. Dnevne novine 24sata, izdanje 2.7.2019.

Važnost gledatelja i njihovog razumjevanja predstave je autorskom timu *#Priležnika* vrlo važna, te nam je bilo o velike koristi čuti komentare gledatelja na predstavu:

Kristina (38): „Predstava mi se svidjela, no pjevače se pri govoru nije dobro razumjelo, jer je govor kroz bubicu teško razumjeti. Također, nisam shvatila što je bila ona scena kada su glumci razgovarali s publikom, niti što je bilo sa Don Giovannijem koji je htio zavesti Violettu.“

Tena (23): Dramaturški nije bilo jasno što se događa nakon Dorabellinog i Figarovog dueta. Figarov govor na kraju nisam razumjela, koja je poanta? Možda je to do mene, a ostali su shvatili.“

7. Zaključak

#Priležnici su predstava koja je, osim kompozitorici Lindi Uran, i meni-kostimografkinji Petri Anić-Božić također služila kao *grand finale* studija.

Čast mi je što sam imala priliku sudjelovati u takvom projektu koji je postao diplomskim radom. Autorski tim djevojaka osmislio je libreto, glazbu, video animacije, scenografiju i kostimografiju ovoga djela. Kao kostimograf, sudjelovala sam u većem obimu razvojnog procesa predstave nego što je uobičajeno u tradicionalnim suradnjama kostimografa na realizaciji predstave. U ovom se slučaju radilo o pravom autorskom timu predstave, mladim autoricama koje su kompletno zamislile i realizirale glazbenu komediju *#Priležnici*, od osnovne ideje vodilje, kroz cijeli kreativni put osmišljavanja djela koje se tek treba prvi put izvesti. Kroz sve faze produkcije, pristupilo se pripremi, i kroz sve oblike proba (glazbenih, pjevačkih, kostimskih, tehničkih i sl.) i dorada, praižvedeno je novo glazbeno djelo, mladih umjetničkih autorica.

Kao suautorica predstave *#Priležnici*, autorica kostimografije, a ujedno i kao autorica ovog diplomskog rada, ovaj sam projekt prihvatila vrlo osobno, te kao i ostale autorice smatram da smo ga odradile najbolje što smo mogle u skladu s mogućnostima same produkcije, te uz vrlo oskudna financijska sredstva.

Na sceni se vidio veliki trud i entuzijizam, koji je bio stilski vrlo skladno „upakiran“ u originalno umjetničko djelo.

O kvaliteti glazbene komedije *#Priležnici*, govore pozitivne kritike i zadovoljna publika.

8. Literatura

Knjige:

Danuser H., 2007., *Glazba 20. stoljeća*, Hrvatsko muzikološko društvo, Zagreb

Turkalj N., 1997., *125 opera*, Školska knjiga, Zagreb

Kohler C., 1963., *A history of costume*, Courier Corporation , New York

Peacock J., 2007., *Povijest odijevanja na zapadu*, Golden marketing - Tehnička knjiga, Zagreb

Racinet A. 2003. *The costume history*, Taschen, Cologne

Web stranice:

Latham A., (online izdanje) 2011., *Oxford Companion to music*, Oxford University Press, Oxford, <https://www.oxfordmusiconline.com/page/the-oxford-companion-to-music> (pristupljeno 12.8.2019)

<http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=2810> (pristupljeno 15.8.2019.)

<https://www.britannica.com/art/opera-music> (pristupljeno 17.8.2019.)

Članci:

Block, G. and Kate Van Winkle Keller., Musical theater, Oxford music online

<https://www.oxfordmusiconline.com/grovemusic/view/10.1093/gmo/9781561592630.001.0001/omo-9781561592630-e-1002262833> (preuzeto 12.8.2019.)

